

Franc Ksaver Lukman

»Lahko rečem: ni ga med nami, ki bi s podobno temeljitostjo pa tudi ljubeznijo preiskoval, premišljeval in zapisoval dogodke iz življenja velikih mož, kakor pokojni profesor dr. Franc Ksaver Lukman. Slonel je ure, dneve, mesece in leta nad deli cerkvenih očetov, črpal iz njihovih zakladov zase in za druge. Velikani: sv. Avguštin, sv. Ciprijan, sv. Janez Krizostom in drugi so mu postali tako rekoč bratje. Z enako ljubeznijo je preiskoval neumorno tudi pomembnost svojih rojakov - Slovencev, ko je v stolpcih Slovenskega biografskega leksikona postavljajl z enakim spoštovanjem spomenike revnemu in zaslužnemu slovenskemu misijonarju ali poznanemu kulturnemu delavcu - velikanu.« S temi besedami, izrečenimi ob odprtem grobu na ljubljanskih Žalah 14. junija 1958, je škof Anton Vovk nakazal dvoje velikih zaslug dr. Franca Ksaverja Lukmana, profesorja dogmatike, dogemske zgodovine in zgodovine starokrščanskega slovstva na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani: prevajanje spisov cerkvenih očetov in urejanje Slovenskega biografskega leksikona. Vendar je bila dejavnost tega učenega, a žlahtno preprostega moža, ki se ga spominjamo ob 60-letnici smrti, mnogo širša.

Sin ponosne Savinjske doline

Doma je bil v Lokah pri Sv. Juriju ob Taboru na robu srednje Savinjske doline, kjer je bil rojen 24. novembra 1880. V trdnem kmečkem domu je v mladosti pil ljubezen in vernost svojih staršev. Po ljudski šoli pri Sv. Juriju je obiskoval gimnazijo v Mariboru, zadnji dve leti tudi glasbeni pouk v šoli Filharmoničnega društva. Po maturi (1899) ga je škof Mihael Napotnik poslal v Rim, kjer je na papeški univerzi Gregoriana študiral filozofijo in teologijo in študij kronal z dvojnimi doktoratom. Mašniško posvečenje je prejel leta 1905. Po vrnitvi iz Rima je bil dve leti kaplan v Slovenski Bistrici, hkrati pa je na graški univerzi študiral klasično jezikoslovje, ki mu je odprlo vrata v svet starokrščanskega slovstva. V letih 1908-1919 je bil profesor moralne teologije na mariborskem bogoslovnem učilišču, vsa ta leta pa je tudi poučeval verouk na šolah, ki so jih vzorno vodile mariborske šolske sestre: osnovni in meščanski šoli ter dekliškem učiteljišču. Kot bogoslovni profesor je urejal prvo slovensko bogoslovno revijo - Voditelja v bogoslovnih vedah. Leta 1919 je pri Narodni vladi v Ljubljani postal referent za verske zadeve. Od leta 1920 do upokojitve (1952), dejansko pa skoraj do smrti, je kot profesor na Teološki fakulteti novoustanovljene Univerze v Ljubljani predaval dogmatiko, dogemsko zgodovino in zgodovino starokrščanskega slovstva. Dvakrat

je bil dekan Teološke fakultete, leta 1926/27 rektor Univerze v Ljubljani. Leta 1940 je bil izvoljen za dopisnega člana AZU, njegova izvolitev v SAZU je bila leta 1948 potrjena. Umrli je 12. junija 1958 v Ljubljani, kjer je tudi pokopan. »Mož učenjak je bil mož neprestanega dela, zraven pa mož velikanske skromnosti. Zdi se mi, da kar nikdar ni koga užalil,« se mu je ob odprtem grobu poklonil škof Anton Vovk.

Predstavil nam je cerkvene očete

Franc Ksaver Lukman je bil široko razgledan po teološki literaturi svojega časa. Bil je strokovnjak za starokrščansko slovstvo in za zgodovino teologije v antični dobi. Največ truda in pozornosti je posvetil prav starokrščanskemu slovstvu. Bil je tenkočuten prevajalec cerkvenih očetov, ker je temeljito poznal njihovo teološko misel in tudi klasično jezikoslovje. Poglavljal se je vanje in jim v marsičem postajal podoben. Tudi zanj v določeni meri velja, kar je zapisal o sv. Avguštinu: »Velik je kot prečiščena, čudovito ubrana osebnost, v kateri se občudovanja vredna bistrost duha spaja s tako plemenitostjo in nežnočutnostjo srca.« V spominskem govoru ob njegovi smrti je tedanji dekan Teološke fakultete Stanko Cajnkar o Lukmanu dejal: »Bil je resničen aristokrat, aristokrat v čisto krščanskem smislu: človek, ki zaupa v zmago in vlado najboljšega, najlepšega in najčistejšega.« Lukman je cerkvene očete (Avguštin, Ciprijana, Hieronima, Janeza Krizostoma) vztrajno prevajal v slovenščino in si s sodelavci v okviru Bogoslovne akademije prizadeval za natis prevodov, katerim je napisal uvod le s predstavitvijo avtorja in pomena njegovega spisa. Pri Družbi sv. Mohorja v Celju je leta 1938 zasnoval zbirko Cerkvenih očetov izbrana dela. Med vojno je nekaj zvezkov izšlo pri Bogoslovni akademiji v Ljubljani, veliko prevodov pa je ostalo v rokopisu. Leta 1934 je celjski Mohorjevi izdal knjigo Martyres Christi (Kristusovi pričevalci), ki prinaša izbor poročil o mučencih prvih krščanskih stoletij (razširjena izdaja 1983). Iz rokopisne zapuščine je leta 1984 pri isti založbi izšlo Pastoralno vodilo papeža Gregorija Velikega. Na Lukmanovo pobudo je Anton Sovre mojstrsko prevedel znamenite Izpovedi (Confessiones) sv. Avguštin, biser svetovne književnosti (1932).

»Bil nam je blizu, ker je bil blizu Kristusu«

Lepo pričevanje o Lukmanu kot učitelju in vzgojitelju je podal Stanko Cajnkar, takratni dekan Teološke fakultete, v spominskem govoru ob njegovi smrti. »Najbrž je bil že kot katehet in kot navaden pridigar predvsem in najbolj profesor, učitelj Božje modrosti, zaprisežen Božji resnici in do konca odvisen od nje. Takšen je

pred menoj tudi kot katehet na ljudski in meščanski šoli v Mariboru in kot profesor verouka na ženskem učiteljišču pri mariborskih šolskih sestrah: učen in vendarle čudovito preprost, poln znanja, a še bolj dobrohotnosti in vneme za majhne in velike šolarje in študente ... Bil nam je blizu, ker je bil sam blizu Kristusu.« Škofu Antonu Vovku, nekdanjemu Lukmanovemu študentu, se je vtisnila v spomin njegova ljubeznivost. »Kot profesor je znal tako izpraševati, da je bila z vsakim vprašanjem združena tudi ljubezen.« Profesor dogmatike in dogemske zgodovine ter patrologije (o cerkvenih očetih) je bil več kot trideset let. Njegova predavanja so bila izvirna po zamisli in obliki, izpiljena v izrazu in v sodbi dognana. Predaval je po tujih učbenikih, šele zadnja leta je pripravil slovenska skripta. Študenti bogoslovja so kot skripta uporabljali tudi njegov Oris zgodovine prvih krščanskih stoletij, ki ga je pripravil za tisk, pa ni izšel. Kot razgledan znanstvenik je sodeloval tudi v mnogih tujih znanstvenih listih. V Mariboru je urejal Voditelja v bogoslovnih vedah (1909–1916), v Ljubljani pa Bogoslovni vestnik (1921–1944), kot predsednik znanstvenega društva Leonova družba je bil sourednik njenega glasila Čas. Od svojega znanstvenega dela se je odpočil, ko je sedel za harmonij in v notni zvezek zapisal kakšno prijetno melodijo. Povezan je bil z rojstno župnijo. Ob svoji zlati maši (1955) je župnijski cerkvi 'podaril' krstilnico po načrtih arh. Jožeta Plečnika (končana je bila leta 1970).